

MONTESORİ FELSEFESİ İLE EĞİTİM ALAN 24-72 AY ARASI ÇOCUKLARIN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIKLARININ İNCELENMESİ*

Hacer Saki¹
Prof. Dr. Uğur Tekin²

ÖZ

Psikolojik dayanıklılık zorluklarla karşılaşan bireylerin mücadele etmesi ve bu mücadeleyi sürdürebilmesi adına önem taşımaktadır. Psikolojik dayanıklılığı yüksek olan bireyler karşılaştıkları zorluklardan kendilerine yarar sağlayabilen bireylerdir. Psikolojik dayanıklılık geliştirilebilen bir kişilik özelliğidir.

Maria Montessori “Çocuğu çalıştım. Çocuğun bana verdiklerini aldım ve onları ifade ettim. İşte Montessori yöntemi budur.” cümlesi ile kendi adını verdiği yöntemini açıklamaktadır. Kendine has bir eğitim yaklaşımı olan Montessori felsefesi ile eğitim, çocuğu kendi kendine yetebilen bir birey olabilmesi için destekler.

Bu çalışmada Montessori eğitim felsefesinin psikolojik dayanıklılığa etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada 24- 72 ay arasında 20 öğrenci gözlenmiş olup, psikolojik dayanıklılığı oluşturan etmenler incelenmiştir. Bu bağlamda Montessori felsefesi ile eğitim alan çocukların psikolojik dayanıklılıkları; girişkenlik- özgüven, yardım alabilme, öz-düzenleme, akran ilişkileri, sosyal yeterlilik, bağlanma, mutluluk, duygu kontrolü, doyum erteleyebilme ve problem çözüme becerileri başlıkları altında incelenmiştir. Araştırma sonucunda Montessori felsefesiyle eğitim alan çocukların psikolojik dayanıklılıklarının daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Ek olarak Montessori felsefesinin, çocukların kendi kararlarını verebilen, bu kararların sorumluluğunu alabilen, çalışma özgürlüğüne sahip, kendine yetebilen ve kendini ifade edebilen bireyler olmasına katkı sağladığı gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Montessori Felsefesi, Psikolojik Dayanıklılık, Çalışma Özgürlüğü, Duygu Kontrolü

INVESTIGATION OF THE PSYCHOLOGICAL RESILIENCE OF 24-72 MONTHS CHILDREN WHO RECEIVE EDUCATION WITH MONTESSORI APPROACH

ABSTRACT

Psychological resilience is important for individuals who face difficulties and sustain struggle in their lives. Individuals with high psychological resilience are those who can benefit from the difficulties they face. Psychological resilience is a personality trait that can be developed.

Maria Montessori describes the method which has its name from her as “I have studied the child; I have taken what the child has given me and expressed it, and that is what is called the Montessori Method” Montessori philosophy, which is a unique educational approach, supports the child to become a self-sufficient individual.

---

* Bu çalışma Prof. Dr. Uğur Tekin danışmanlığında Araştırmacı Hacer Saki'nin “Montessori Felsefesi ile Eğitim Alan 24-72 Ay Arası Çocukların Psikolojik Dayanıklılıklarının İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi, hacersaki@gmail.com

² Prof. Dr. İstanbul Kent Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, ugur.tekin@kent.edu.tr

*Montessori Felsefesi İle Eğitim Alan 24-72 Ay Arası Çocukların
Psikolojik Dayanıklılıklarının İncelenmesi*

In this study, it was aimed to investigate the effect of Montessori education philosophy on psychological resilience. This study was carried out by observing 20 students between 24-72 months and the factors that make up psychological resilience were examined. In this context, the psychological resilience of children who are educated with Montessori philosophy were discussed under these headings: assertiveness-self-confidence, getting help, self-regulation, peer relationships, social competence, attachment, happiness, emotion control, satisfaction deferment and problem solving skills. As a result of the research, it was observed that children who were educated with Montessori philosophy had higher psychological resilience. In addition, it was observed that Montessori philosophy contributes to children being individuals who can make their own decisions, take responsibility for these decisions, have the freedom to work, are self-sufficient and can express themselves.

Keywords: Montessori Philosophy, Psychological Resilience, Freedom of Work. Emotion Co

Giriş

Psikolojik dayanıklılık kavramı ilk olarak 1950’li yılından sonra Amerika’da olumsuz durumlara karşı hayatını devam ettiren bireylerin gösterdikleri çaba ile hayatlarına devam edebilmesini tanımlamak için kullanılmıştır (Şahin, 2018).

Ulusal ve uluslararası literatürde “resilience” kavramı psikolojik dayanıklılık ve psikolojik sağlık olarak tanımlanmış olsa da net bir tanımı yoktur. Psikolojik dayanıklılık kavramı yaşanan zorluklar karşısında güçlü bir duruş sergileyebilme olarak tanımlanabilir. Psikolojik dayanıklılık, koruyucu ve risk faktörlerinin etkisi ile bireyin hayatını sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmesini sağlar. Bireyin yaşadığı zorluklar karşısında göstermiş olduğu çaba alan çalışanları (psikolojik danışman, psikolog ve psikiyatrist) için oldukça önemli bir çalışma alanıdır. Koruyucu faktörler zorluklarla karşılaşan bireyin normal yaşatısına dönme sürecine destek olur. Bazı çocuklar karşılaştığı olumsuz durumlar karşısında daha güçlü bir duruş sergilerken, bazı çocuklar ise olumsuz durumların etkisinden kurtulup normal yaşantısına geri dönme de zorlanır. Çocuğun geliştirdiği içsel ve dışsal faktörler; özgüven, öz-düzenleme, sosyal problem çözme becerileri, iyimserlik hali, anne- baba tutumu, çevresel etkenler olarak nitelendirilebilir. Çocukların gelişim süreçlerine hâkim olmak, psiko-sosyal ihtiyaçlarını desteklemek psikolojik dayanıklılığın güçlenmesi için eğitimci ve anne- babalara düşen sorumluluklardır (Eraslan, 2008: 22).

Çocuk temelli olan Montessori eğitim yaklaşımı çocuklarla çalışılan derin bir gözlem sonucu çocuğun vermiş olduğu geri dönütlerden oluşmaktadır. Çocuğu bir birey olarak yetiştirmeyi amaçlayan Montessori felsefesi; bağımsız, özgür ve mutlu bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Montessori, çocuğun içinde barındırdığı enerjiyi geleceğini inşa edeceği şeklinde yorumlamaktadır. Bu enerjinin doğru yönlendirilebilmesi için çocuğun istenen kriterlere bağlı kalmak şartıyla özgür olması gerekmektedir. Bu kriterler belirlenirken çocuğun bir birey olacağı göz önünde bulundurularak öz-disiplin ve güven kavramları üzerine inşa edilmelidir. Montessori felsefesini en iyi açıklayan cümle “kendim yapabilmem için bana yardım et”dir. Montessori felsefesi ile eğitim veren kurumlar psikolojik dayanıklılığı yüksek bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Keskin, 2015: 73-79).

Maria Montessori kendi adını vermiş olduğu eğitim yaklaşımında çocukları akademik başarıdan ziyade kendi kendine yetebilen bir birey olabilmesi adına çalışmalarda bulunmuştur. Çocukların bağlanma, özgüven, bağımsızlık – disiplin, öz-düzenleme, sosyal problem çözme, akran ilişkileri ve duygu kontrolü gibi becerilerinin güçlendirilmesini hedeflemiştir. Karşılaştıkları güçlükler karşısında çocuğun kendi çözüm yolunu bulması için ona rehberlik etmeyi ve ihtiyaç duyduğu noktalarda yardım alabilmenin üzerinde durmuştur (Montessori, 2016: 28)

“Çocuk bir yabancı değil, yetişkin hayatın önemli bir parçasıdır” diyerek çocuk eğitimi alanında önemli araştırmalara imza atan Montessori (Montessori, 1995: 14), 31 Ağustos 1870 yılında İtalya'nın Ancona şehrinde dünyaya gelmiştir. Montessori, İtalya'nın ilk kadın doktoru, teorisyen ve antropoloji profesörüdür. Eğitimdeki bu başarısını cesaretine ve aldırılmazlığına bağlayan Maria Montessori, geleneksel eğitim metoduna karşı geliştirdiği Montessori metoduna da yansıtmıştır (Shute, 2002: 70-75).

Maria Montessori, kendi döneminde yaşayan kadınların birçoğunun aksine, mühendislik ve tıp alanlarına ilgi duyan ve bu alanda çalışmak isteyen bir kadındı. Doktor olduktan sonra psikolojiye yönelen Montessori, zekâ geriliği olan çocuklara yönelmiştir. Zekâ geriliği olan çocuklarda kendi geliştirdiği duyu materyallerini yardımıyla büyük ilerleme kaydeden Montessori, bu başarısını üzerinde çalıştığı çocukların, normal çocuklar için hazırlanan testi başarıyla geçmesiyle tüm dünyaya ispatlamıştır. Doktor Montessori bu olayın ardından, zekâ geriliği yaşayan çocukların geçebildiği testten normal zekâdaki çocukların nasıl başarısız olabildiği ile ilgilenmiş ve zekâ geriliği yaşayan çocuklara uyguladığı yöntemleri normal çocuklara uyarlamıştır. Kendi sistemini öncelikle ilkokul yaş grubu çocuklarda uygulamak istese de onay alamamış ve okul öncesi çocuklara yönelmiştir. Okul öncesi çocuklarla çalışmaya Roma Üniversitesi yakınlarında 50-60 çocuğun bakımını üstlenerek başlayan Montessori, ilerleyen yıllarda bu binaya “Casa Dei Bambini (Çocuk Evi)” adını vermiştir ve bu yapı günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Gözlemleri sonucunda okul öncesi çocukların oldukça yüksek öğrenme kapasitesine sahip olduklarını gören Montessori, kendi sisteminde matematikten tarihe kadar birçok temel alana yer vermiştir. Bu düşünce o dönemki çocuklara verilen müfredatın ağır olduğu ve azaltılması fikriyle çelişmektedir. Doktor Montessori kendi sistemi hakkında literatüre birçok katkı sağlamıştır. Montessori eğitmenlerine bilgilendirebilmek ve sistemin geliştirilmesi üzerine daha çok çalışma yapabilmek için Uluslararası Montessori Derneği'ni (AMI) kurmuştur (Lillard, 2018: 38-41).

Montessori, doktorluğun ilk yıllarında çocuklar ile ilgili çalışmalarda bulunmuştur. Bu çalışmalarda bağımsız ve yaratıcı fikirler ortaya koymuştur. İlk olarak öğrenme güçlüğü olan çocuklarla çalışmıştır. Öğrenme güçlüğü olan çocukların öğrenme süreçlerinin farklı olduğunu ve engellerinin öğrenmelerine ket vurmayacağını düşünmüştür. Çocuklar gözlemleyerek onlar için uygun olan eğitim programlarını hazırlamış ve bu eğitim programını uygulayarak özgün bir eğitim yaklaşımı oluşturmuştur. Çocuğun, doğanın yansımaları olduğunu düşünen Montessori, bu eğitim yaklaşımını çocuk üzerine oluşturmuştur. Montessori, öğretmenlik eğitimi almamış olmasına rağmen çocukları gözlemlemek adına 1907 yılında Roma'nın San Lorenzo mahallesinde çocuk evini açmıştır. Bu süreçte okul öncesi dönem çocuklarının öğrenme süreçleriyle ilgili bilgi sahibi olmak için Montessori çocuk evinde çocukları gözlemleyerek oluşturduğu eğitim yaklaşımını destekleme fırsatı yakalamıştır (Durakoğlu, 2011: 134).

Çalışmaları sonucunda profesörlüğe kadar yükselen Maria Montessori 1907 yılında çalışan ailelerin çocuklarından oluşan bir grup ile çalışabilmek için üniversitedeki kürsüsünden ayrılır. Çalışmasını gerçekleştirmek için “Çocuklar Evini” kurmuştur (Korkmaz, 2015: 56).

Montessori araçlarını Orthophrenic okulunda çalışan çocukların deneyimlerinden etkilenip bu okulda da kullanmaya başlamıştır. Montessori bu evi çocukların sadece akademik eğitim alabilecekleri bir okuldan ziyade temizliğe, beslenmeye ve sağlık ihtiyaçlarının karşılanacağı bir çocuk evi niteliğine dönüştürmeyi amaçlamıştır. Akademik eğitim – öğretim sürecinden ayrı çocuklara temel hijyen konularında destek vermiştir. Çocuk evinin kurulduğu mahallede hijyen konusunda iyileşmelerinin olduğuna tanık olmuştur. Montessori öncelikle çocukları gözlemleyerek eğitimi onların ihtiyacı doğrultusunda şekillendirmiştir. Kısa bir süre sonra iki çocuk evi daha kuran Montessori, çocukları gözlemleyerek, ismini verdiği eğitim yaklaşımını kurmuştur (Baynham, 2016: 16-17). Hayatı boyunca 1940, 1950, 1951 yıllarında olmak üzere 3 kez Nobel Ödülü’ne aday gösterilen Maria Montessori, 80 yaşında beyin kanaması sebebiyle hayata gözlerini yumar (Korkmaz, 2015: 58).

Montessori, çocuk temelli olan montessori eğitim yaklaşımını çocuklarla çalışılan derin bir gözlem sonucu çocuğun vermiş olduğu geri dönütlerden oluşturmaktadır. Çocuğu bir birey olarak yetiştirmeyi amaçlayan Montessori felsefesi; bağımsız, özgür ve mutlu bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Montessori, çocuğun içinde barındırdığı enerjiyi geleceğini inşa edeceği şekilde yorumlamaktadır. Bu enerjinin doğru yönlendirilebilmesi için çocuğun istenen kriterlere bağlı kalmak şartıyla özgür olması gerekmektedir. Bu kriterler belirlenirken çocuğun bir birey olacağı göz önünde bulundurulup öz disiplin ve güven kavramları üzerine inşa edilmelidir. Montessori felsefesini en iyi açıklayan cümle “ kendim yapabilmem için bana yardım et” dir. Montessori felsefesi ile eğitim veren kurumlar psikolojik dayanıklılığı yüksek bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Keskin, 2015: 73-79).

Montessori, resmi eğitimin çocukların günlük yaşam becerilerinden yoksun akademik bilgi temelli yapıldığı görüşündedir. Bu eğitimde çocuk kendisi için belirlenen kurallara ve eğitim programının belirlenen hedeflerine uymak zorundadır. Resmi eğitimde çocuk yetişkin tarafından yönlendirilir. Montessori eğitim felsefesinde çocuğun sosyal etkileşimi ile birlikte çocuğun özgün ürünler ortaya koymasına desteklenir. Bu sayede çocuğun kendi iç disiplini, öz-düzenleme, sorumluluk ve odaklanma becerilerinin geliştirmesine olanak sağlanır (Temel, 2016: 144).

Çocuğun kişiliğini bir bütün olarak ele alan Montessori, metodu çocuğun kendi kendine öğrenebilmesi düşüncesi üzerine kurmuştur. Çocukları gözlemlemek ve oluşturduğu eğitim kuramını desteklemek için çocuk evini kuran Montessori, çocukların içselleştirebileceği bir ortam tasarlamıştır. Çocukların fiziksel özelliklerine göre oluşturulan mobilyalar, Montessori sınıfları için tasarlanan araçlar çocukların ihtiyaçları

üzerine özenle tasarlanmıştır. Çocuklara uygun olarak hazırlanan bu çevre çocuğun öğrenme sürecini tamamlayabilmesi gerekli olan için içsel motivasyonunu ve becerilerini geliştirmesini desteklemektedir (Korkmaz, 2015: 79-93).

Montessori sınıflarında bulunan materyaller çocuğu analitik düşünme, yaratıcılık ve problem çözme becerilerinin gelişimini desteklemektedir (Temel, 2016: 144).

Psikolojik Dayanıklılık

İngilizce de “resilience” olarak bilinmektedir. Ulusal alan yazında ise kendini toparlama gücü, psikolojik sağlamlık ve psikolojik dayanıklılık olarak kullanılmaktadır (Aktan ve Önder, 2018: 20-30). Psikolojik dayanıklılık literatürde farklı şekillerde tanımlanmasına rağmen her tanım psikolojik dayanıklılığı oluşturan farklı etmenleri içermektedir (Ülker Tümlü ve Recepoğlu, 2013: 206).

Arslan (2018)’e göre psikolojik dayanıklılık zor koşullarla karşılaşan bireyin kendini toparlayarak daha iyi gelişim göstermesidir. Çıkış noktası Latince olan kelime elastik olan, esnek anlamına gelmektedir (Öz ve Yılmaz Bahadır, 2009: 82-89). Güçlü bir psikolojik dayanıklılık için kişilik özellikleri önemlidir (Arslan, 2018: 19).

Psikolojik dayanıklılığı yüksek olan güçlü kişilerin kazanmış olduğu benzer beceriler vardır. Bunlar: sosyal problem çözme, uyumsuz davranış gösterme, özsaygı, empati becerileridir (Aydın ve Egemberdiyeva, 2018:37-53).

Kavi ve Karakale’ye (2018: 58) göre güçlü bir psikolojiye sahip birey yılmazdır, savunmasız bir şekilde hayatta köşeye çekilmez. Hayatta kendisine sunulan seçeneklerden tercihini yapar ve sorumluluğunu alır. Değişimden korkmaz ve hayatını aktif şekilde yaşar. Olumlu ve olumsuz hayat tecrübelerinin de psikolojik dayanıklılığı etkilediğini yapılan araştırmalarda görülmüştür (Arslan, 2018: 19).

Psikolojik dayanıklılık doğuştan olabildiği gibi sonradan kazanılabilen bir niteliktir. Her birey hayata karşı güçlü bir duruş sergilemek ister. Bunu bazen kısa bazen de uzun sürelerde yapabilir. Hayatta karşılaştığı olumsuz durumların üstesinden gelebilme ve eski yaşantısına geri dönebilmek psikolojik dayanıklılık olarak tanımlanmaktadır (Kavi ve Karakale, 2018: 61).

Başka bir tanımda ise Arslan’a (2015) göre psikolojik dayanıklılık zor koşullarla karşılaşan bireyin kendini toparlayarak daha iyi gelişim göstermesidir. Karşılaşılan olumsuz durumlara karşı uyum sağlamaktadır. Tek bir tanımdan söz etmek zor olsa da psikolojik dayanıklılık olumsuz durumlar karşısında bireyin gösterdiği uyum becerisidir. Hayat tecrübeleri, duygu-düşünceler ve kişilik özellikleri psikolojik dayanıklılığı etkileyen temel faktörlerdir. Psikolojik yönden güçlü birey zorluklar karşısında dirençlidir. Olumsuz durumlardan yakınmak yerine bu durumdan en az zararla nasıl çıkabileceğini düşünür. Ve olumsuz durumları psiko-sosyal gelişimi için kullanır. (Arslan, 2015: 1-12).

Psikolojik dayanıklılığın tecrübe ile ilişkisi olduğu belirtilmiştir. Yaş faktörü ile birlikte psikolojik yeterlilik güçlenmektedir. Psikolojik dayanıklılık kavramının geçici bir özellik olması bireyi öğrenme ve geliştirme sürecinde daha aktif kılmıştır. Psikolojik dayanıklılığa sahip olma becerisi çocukluk yıllarında kazanıldığında çocuğun dayanıklılığını artırır. Bu da çocukluk yıllarını zor şartlar altında tamamlayan bireylerin ileriki yaşlarında psikolojik dayanıklılığını güçlendirebileceğini göstermektedir. Yapılan araştırmalarda çocukluk döneminde kazanılan psikolojik dayanıklılığın ileriki yaşlarda farklı şekillerde ortaya çıktığı belirtilmiştir (Kavi ve Karakale, 2018: 60). Alan yazında, çocuklukta kazanılan psikolojik dayanıklılık ileriki yaşlarda yaşam doyumunu etkilemektedir (Ülker Tümlü ve Receptoğlu, 2013: 206).

Psikolojik dayanıklılığı zayıf bireylerde toparlanma süresi dayanıklılığı güçlü bireye göre daha uzun sürmektedir. Psikolojik yönden zayıf bireyin duygusal dayanıklılığı da zayıftır. Yılma, depresyon ve sağlık sorunlarıyla karşılaşma ihtimali psikolojik yönden güçlü bireye göre daha yüksektir. Psikolojik yönden güçlü olmak sağlıklı bir şekilde yönetebilmesi, karşılaştığı problemleri çözebileceği anlamına gelir. Her bireyin psikolojik dayanıklılığı aynı değildir. Bazı bireyler karşılaşılan olumsuz durumlar karşısında kişiyi psikolojik olarak olumsuz etkileyebilecek sağlık sorunları ile karşı karşıya kalabilir. Bazıları ise olumsuzluklardan fazla etkilenmez ve süreci sağlıklı bir şekilde yönetebilir. İkinci grupta yer alan bireylerin psikolojik yönden güçlü olması pozitif psikoloji yaklaşımı altında incelenmektedir. Pozitif psikoloji ile bireylerin olumsuz özelliklerinden ziyade olumlu özellikleri, karşılaşılan sorun için çözüm yoluna giden kişi özellikleri hakkında araştırmalar yapılmaktadır (Kavi ve Karakale, 2018: 55-58).

Psikolojik yeterliliğe bakılmaksızın bireyin sağlıklı ve mutlu şekilde hayatını devam ettirmesi pozitif psikolojinin çıkış noktalarından biridir. Mutluluk, iyimserlik, merhamet ve özveri gibi konu başlıkları pozitif psikolojide incelenmeye başlanmıştır (Kavi ve Karakale, 2018: 59). Pozitif psikoloji, mutsuz insanların hayatlarındaki mutluluğu minimal düzeyde arttırmayı amaçlar (Seligman, 2004).

Psikolojik Dayanıklılığın Alt Boyutları

1. Bağlanma

Bağlanma, çocuk ile bakım veren kişi arasında oluşan çocuğun psiko-sosyal ve duygusal gelişimine yön veren güçlü bir bağıdır. Bu güçlü bağı güvenli bağlanma v güvensiz bağlanma gibi iki ana başlıkta inceleyebiliriz. Güvenli bağlanma sürecinde çocuk bağ kurduğu kişiye güvenir ve yanında olmasını ister. Güvenli bağlanan çocuk ileriki yaşantısında kuracağı ilişkilerden sevgi ve saygı içerisinde tutarlı davranışlar bekleyecektir (Demir, 2018: 143-146).

Çocuğun yetişkinlik zamanlarında karşılaşabileceği sorunların temelinde bağlanma problemi yatmaktadır. Bağlanma sürecinde uygulanan davranış biçiminin psikolojik

dayanıklılığa etkisi olduğu düşünülmektedir. Karşılaşılan olumsuz durumlara uyum sağlayabilme veya çözüm bulabilme isteği psikolojik dayanıklılık için en temel faktörlerden biridir (Aktan ve Önder, 2018: 22).

2. Öz-düzenleme

Bireyin kendi yetenek ve ilgisini davranışlarıyla göstermesi Bandura tarafından belirtilen öz-düzenleme kapasitesi olarak bilinir (Bandura, 1999: 37). Öz-düzenleme bir hedef doğrultusunda oluşturulan stratejik planlama ve bu planın denetlenmesi olarak tanımlanabilir. Öz-düzenleme çocuğun geliştirebileceği becerilerden biridir. Öğrenilen bir beceri olduğunu varsayarsak bu süreçte çocuğun cesaretinin kırılmaması için dışsal bir güdülemeye ihtiyaç duyulmaktadır. Öz-düzenleme becerisi gelişmiş olan çocuk hayatında karşılaşacağı olumsuz durumlar karşısında kendinden emin bir tutumla çabalar.

2008 yılından yapılan bir araştırmaya göre başarmaya isteği ve motivasyona sahip olması için güven, çekingenlik, dikkat ve odaklanmanın gerekli olduğu gözlenmiştir. Çocukların algı, güdü ve motivasyonlarına göre eğitimci tarafından desteklenmesi öz-düzenleme becerisinin gelişmesine katkı sağlayacaktır (Çiltaş, 2011: 2).

3. Yardım Alabilme

Yardım alabilme çocuğun karşılaştığı zorluklar karşısında amacına ulaşabilmek için kullandığı bir sosyal etkileşim süreci ve ileride karşılaşılabileceği problemleri çözebilmek için öğrendiği bir stratejidir. Yardım alma davranışını kazanabilen çocuklar, zorlandığı bir durum ile karşılaştığında pes etmek yerine çözüm bulmaya çalışacaktır. Bu süreç çocukların psikolojik dayanıklılıklarının daha yüksek olmasını sağlayacaktır. Karmaşık görünen ortamı çocuğa göre düzenlemek yardım alma sürecinde çocuğun kendini geliştirmesini sağlayacaktır (Aktan ve Önder, 2018: 23). Yardım isteyen bir çocuğa ihtiyaç duyduğu desteği sağlamalı, gereksiz yardımlardan kaçınmalıyız. Burada asıl olan çocuğa fırsat vermektir (Montessori, 2016: 19-23).

4. Doyum Erteleleyebilme

“Şimdi burada bir çikolata var. Benim dışarıda biraz işim var eğer ben gidip dönene kadar beklersen sana bir çikolata daha vereceğim. Ama beni beklemeden bunu yersen sadece 1 çikolata alacaksın. Ve zili çalıp bana haber vereceksin.” (Davranış Bilimleri Enstitüsü, 2016). Çikolatayı yememek için dikkatini dağıtan, şarkı söyleyip oyunlar oynayan hatta uyumayı deneyen çocuklar kaçınma davranışı göstermiştir. Bu süreçte doyum erteleyebilen çocukların bunu bir çikolata daha kazanmak için yaptığını varsayarsak araştırmaya ilişkin bulguların aksini göstermektedir. Doyum erteleme gerektiğine kendisi karar verebilen ve bu karara bağlı kalabilen bir çocuk daha kolay sosyalleşebilmenin yanı sıra bu iradeye sahip olmayan çocuklara göre ileride önemli bireysel farklılıklara sahip olacağı gözlenmiştir (Aktan ve Önder, 2018: 23).

5. Girişkenlik ve Özgüven

Kendi haklarını bilen ve savunabilen birey girişkenlik gösterebilir. İhtiyaçlarını bildirmesi, bir konu hakkında duygu ve düşüncelerini ifade etmesi gibi, Bir kişilik özelliği olan özgüven, bireyin kendini özel hissetme yargısıdır. Özgüven, bazen olumlu bazen olumsuz olabilir. Özgüvenin düşük veya yüksek olması bireyin vereceği tepkilere etki eder. Özgüven değişken yapıdadır ancak geçici tutum veya bireysel özelliklere göre değişiklik göstermez. Bir kişilik özelliği olmasına karşın bireylerin davranışlarını ve olaylara verdiği tepkileri etkiler (Aktan ve Önder, 2018: 23). Özgüven doğumla birlikte gelişmeye başlar ve hayat boyu devam eder. Psikolojik olarak bizleri ayakta tutan etmenlerden biri özgüvendir. Özgüveni iç ve dış olarak iki ayrı bileşeni oluşturur. Duygu- düşüncelerimiz ve karakterimizle birlikte kendimizi sevmemiz iç özgüven; kendimizi sevmemizi sağlayan duygu, düşünce ve davranışlarımızı dışarıya yansıtmanın dış özgüvendir (Günel, 2007: 28).

6. Sosyal Yeterlilik

Çocuğun çevresi ile kurmaya çalıştığı bağ sosyalleşme ihtiyacını göstermektedir (Montessori, 2016: 26). Sosyal yetkinlik öznel bir konu olması sebebiyle birçok farklı tanıma sahiptir. Farklı araştırmacıların yaptığı bu tanımlar incelendiğinde sosyal yetkinliği yüksek olan bireylerin, toplumdaki diğer bireylerle iletişime geçmekte zorlanmaması, o toplumda kabul görmesi ve yeni faaliyetlere ilgi duyması beklenir (Aktan ve Önder, 2018: 24). Sosyal beceriler çocuğun öğrendiği davranışları toplum içerisinde sergilemesi olarak tanımlanabilir. Sosyal yeterlilik ise öğrendiği davranışları sorumluluğuyla birlikte gereken şekilde değerlendirilmesidir. Bu değerlendirmeler sosyal becerileri kapsamaktadır. Sosyal yeterlilik çocuğun uyumsal davranışları ve sosyal becerileri olarak incelenmektedir. Uyumsal davranışlar, fiziksel gelişim, özgüven, öz-denetim ve çocuğa uygun olan akademik becerilerin kazandırılması olarak nitelendirilmektedir (Akfirat, 2006: 39-58).

Ek olarak 1982 yılında Pease'in ve meslektaşlarının yaptığı bir araştırmaya göre sosyal yetkinliği yüksek çocukların sözlü iletişimi anlayabilmesinin yanı sıra başkalarına yön gösterebildiklerini, açıklamalar yapabildiklerini, öneride ve katkıda bulunabildiklerini ve aile üyeleriyle ilgili olduklarını gözlemlemişlerdir. Çocuğun sosyal becerilere sahip olması kurduğu sosyal ilişkilerle psikolojik dayanıklılığı desteklediği belirtilebilir (Aktan ve Önder, 2018: 24).

7. Duygu Kontrolü

Campos'a göre duygular "birey ve dış çevre arasında birey için önemli ilişkiler kurma, sürdürme veya sonlandırma süreci" şeklinde tanımlanabilir. Duygular farklı faktörlerden etkilenerek değişim gösterebilir ve bu değişim duygunun türünde, miktarında veya duygunun etkin olduğu sürede görülebilir. Örneğin, mutlu bir çocuğun karşılaştığı bir olumsuz durum sonrasında üzgün duruma geçmesi duygunun türündeki değişim, çok üzülmesi duygu miktarındaki değişimle açıklanabilir. Üzgün durumdaki

çocuk dikkatini çeken başka bir faktöre odaklandığında üzgün olduğu sürede değişiklik gözlenebilir (Aktan ve Önder, 2018: 24).

8. Akran İlişkileri

Okul öncesi dönemde akran ilişkileri çocuğun hayatında süreklilik kazandırması ve gelişimini desteklemesi adına önemlidir. Farklı dönemlerde olan çocuklar arasında benzer hayat görüşü ve yaşam biçimi sosyal ilişkileri devamlılığı açısından önemli bir etkidir. Akran ilişkisi ve arkadaşlık kavramları birbiri yerine kullanılan farklı kavramlardır. Arkadaşlık, akran ilişkisini etkilerken çocuklar arasında kurulan duygusal bağlamdan oluşur. Farklı yaş gruplarında olan çocukların kurdukları etkileşim türleri de akran ilişkisi içerisinde incelenir. Akran desteği, aynı ya da farklı yaş grupları arasında yapılan düzenli etkinlikler olarak belirtilmektedir. Okul öncesi dönemde kurulan sosyal ilişkiler çocuğun ilerleyen süreçlerde sosyal- duygusal uyumunu etkileyebilmektedir (Aktan ve Önder, 2018: 21).

9. Sosyal Problem Çözme Becerileri

Problem, bireyin amaçları doğrultusunda süreç içerisinde karşılaştığı zorlukların hedefe ulaşmayı zorlaştırması olarak tanımlanabilir. Problem çözme ise karşılaşılan bu tür durumlar da stratejik bir planlama ile birlikte çözüm yolları bulmaktadır. Problem çözme becerilerini doğru kullanabilen bireylerin planlı, kararlı ve motivasyonu yüksek bireyler olduğu belirtilmiştir. Empati becerisi gelişmiş olan çocuklar, daha kolay ve doğru iletişim kuracakları için sosyal problem çözme becerileri daha yüksek olacaktır (Genç ve Kalafat, 2010: 135-147). Farklı tanımlarda, sosyal problem çözme becerisi kişisel bir beceri olarak tanımlansa da zihinsel ve davranışsal süreçleri içermektedir. Sosyal problem çözme becerilerini sağlıklı şekilde kullanamayan çocuklarda akranları tarafından dışlanma, yabancılaşma ve oyuna kabul edilmeme gibi olumsuz davranışlar göstermektedir (Arı ve Yaban, 2012: 190-191).

10. Mutluluk ve İyimserlik

Mutluluk duygusu, çocukların psikolojik ve fizyolojik sağlıkları için önemli kavramlardan biridir. Mutluluk ile iyi olma kavramlarının günlük hayatta birbirlerinin yerine kullanıldığı görülmektedir (Arslan, 2018: 18). Mutluluk, iyi olma kavramında kişiye ait olan bir deneyimdir. Mutluluk, olumsuz duygulara odaklanmadan olumlu duyguların özelliklerini gösterebilmektedir. Çocuğun pozitif duygulanımı; mutluluk, güven gibi tecrübe ettiği alanken, negatif duygulanımı; endişe, üzüntü gibi duyguları tecrübe ettiği alandır (Sapmaz ve Doğan, 2012: 63). Psikolojik direnç alanında yapılan incelemeler kişilerin potansiyel tehditlerle karşılaştıkları zaman, beynin endişe ile ilgili bölümlerinde daha az aktiviteye eğimli olduklarını görmüşlerdir (Hefferon ve Boniwell, 2018: 13).

Yöntem

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik desen kullanılacaktır. Fenomenolojik desen, gözlem süresince araştırmada katılımcıların belirtilen faktörlerdeki tanımlamaları ve anlamlandırdıklarını açıklayabilmenin/ yorumlayabilmenin yolu olarak kullanılacaktır. Bu araştırma deseninin önemli noktası bireylerin tecrübeleri ile birlikte yaşantılarında farklı bakış açılarını değerlendirmektir (Yılmaz ve Şahin, 2016: 147). Araştırma grubu amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenecektir. Araştırmacı, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi, uygun örnekleme yöntemi ve basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmaya ilişkin veriler, araştırmacı tarafından 2018-2019 eğitim öğretim yılında Nevşehir il merkezinde Kapadokya Üniversitesi Çocuk Gelişimi Uygulama ve Araştırma Merkezinde eğitim gören 20 katılımcıyı gözlemleyerek toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 24-72 aylık 10 kız, 10 erkek öğrenci olmak üzere toplamda 20 katılımcı oluşturmaktadır. Örneklem katılım için basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmacı ve katılımcılar arasında öğrenci merkez sorumlusu bağı açısından bağlılık ilişkisi vardır. Araştırma verileri katılımcıların rahat olabilmesi adına olağan süreç içerisinde katımlı gözlem tekniği ile gözlemlenmiş olup fotoğraflarla desteklenmiştir. Araştırma, 2019 yılı haziran ve aralık ayları süresince gözlemlenerek yapılmıştır. İlgili öğrenciler haziran- ocak ayları arasında sınıf farkı (oyun sınıfı, montessori sınıfı, dil sınıfı, mutfak vb.) gözetmeksizin; bağlanma, öz-düzenleme, yardım alabilme, doyum erteleyebilme, sosyal yeterlilik, duygu kontrolü, akran ilişkileri, sosyal problem çözme becerileri, mutluluk ve iyimserlik gibi alt başlıklarda gözlenmiştir. Araştırma öncesinde katılımcılara ebeveyn izin formu ile bilgi verilmiş ve izin alınmıştır. Verilerin bilimsel çalışma için kullanılacağı ve katılımcıların kişisel bilgilerinin paylaşılmayacağı belirtilmiştir.

Bulgular

1. Bağlanma

Montessori felsefesinde eğitim alan çocuklar alıştırma sürecinde öğretmeni ile sağlıklı bir bağ kurabilmesi için birebir vakit geçirdiği gözlenmektedir. Bu süreçte çocuk öğretmeni ile bir saate yakın bir vakit geçirir. Ebeveynlerden birisi çocuk kurumda iken bekleme alanında onu bekler. Çocuk bağlanma sürecinde ailesinin yanında olduğunu bilir ve bunu test etmek için zaman zaman ailesini görmek istediğini söyleyebilir. Bu süreçte çocuk öğretmenine ve ailesine güven duyar ve bağlanma süreci başlamış olur. Alıştırma sürecinin ilerleyen günlerinde aile çocuğu yarım gün kadar bıraktığı ve onu

almaya geleceğini söylediği gözlenmiştir. Bu sayede çocuğun anne, baba ve öğretmeni ile kurduğu bağlanma sürecinin sağlıklı bir şekilde gerçekleştiği görülmektedir. Çocuğun kurum ve öğretmeni ile geçirdiği vakit arttıkça bağlanmanın güçlenmeye başladığı gözlenmektedir. Alıştırma sürecini tamamlayan çocuklar, ailelerinin onları bırakıp gitmediğini bilir, öğretmenine ve kuruma güvenir. Bu sayede güvenli bağlanma gerçekleştiğini gözlenmektedir.

2. Öz-düzenleme

Öz-düzenleme sürecine örnek olarak montunu giymek isteyen bir çocuğa öğretmeni nasıl giyileceğini adım adım anlattıktan sonra çocuğun montunun yanına gittiği, verilen yönergeleri sırayla uyguladığı gözlenmiştir. Verilen aşamaları başarıp, montunu tek başına giyebilmiş olan bir çocuğun bu gibi günlük yaşam becerilerini doğrudan, yardım almadan yapabilmesinin çocuğun öz bakım becerilerini zaman içerisinde geliştirmesi beklenmektedir. Montessori sınıflarında çocukların çalışabilmesi için uyması gereken kurallar olduğu görülmektedir. Bu kurallar sınıf içi düzeni ve sessizliği sağlamanın yanı sıra çocukların öz-düzenleme becerileri desteklemektedir. Örneğin; çalışmak istediği alanda belirlediği araçla masa veya kilim üzerinde çalışabilen çocuk, çalışması bittikten sonra aracını düzenleyip kaldırmalı ve kullandığı kilimi rulo şeklinde katlayıp yerine koymalıdır. Bu sayede çocuk uyması gereken yönergelerin takibini yapmış olur. Çocuklara öğretilen bu beceriler çocukları sistemli bir şekilde çalışmaya yönlendirir. Aynı zamanda çocukların içsel denetim kazandığı görülmektedir.

3. Yardım Alabilme

Yardım alabilme sosyal- etkileşim süreci olmasıyla birçok faktörle iç içe olarak incelenmektedir. Sosyal problem çözme, öz-düzenleme, girişkenlik- özgüven ve akran ilişkileri gibi faktörlerle birlikte incelendiğinde daha sağlıklı sonuçlar verdiği gözlenmiştir.

Akranından yardım alabilen bir çocuk akran ilişkilerini, özgüven becerilerini geliştirmektedir. Yardım alabilme becerisini sağlıklı kullanan çocuklar çözemediği bir sorun ile karşılaştığında çözüm yollarını denemiştir. Bu süre zarfında akranından veya bir yetişkinden yardım alabilen çocukların sosyal yeterlilik becerisini geliştirdiği gözlenmiştir. Yardım alabilme sürecinde eğitimci veya yetişkinin çocuğun bu süreçte psikolojik olarak olumsuz etkilenmesine izin vermemeli iyi bir gözlemci olmalıdır. Gözlem sırasında akranından yardım alabilen çocukların daha mutlu oldukları gözlenmiştir. Yardım alarak problemini aşan çocuklarda akranına karşı daha iyimser yaklaştığı gözlenmiştir. Akranının yardıma ihtiyacı olduğu durumlarda yardım etmekten çekinmeyen bir birey olduğu gözlenmiştir. Örneğin; oyun sınıfında kaba motor becerisi ile birlikte dil becerisinde problem yaşayan bir öğrenci yardım istemek için elini uzattığı görülmüş ve sınıftaki akranı arkadaşına yardım ederek ayağa kalkmasına yardım ettiği görülmüştür. Yardım alabilen ve yardım eden çocuklarda iletişim, empati ve akran ilişkileri konusunda olumlu gelişmeler olduğu gözlenmiştir.

4. Doyum Erteleyebilme

Doyum erteleyebilme becerisinin kazanıldığı bir örnek ise Montessori sınıfında araç çalışırken gerçekleştiği görülmektedir. Montessori sınıf kuralları gereği bir çocuğun araç değiştirmeden önce çalışmakta olduğu aracı tamamlaması gerekmektedir. Çocuk çalışmak istediği aracı belirledikten sonra kilim ya da masadan birini seçerek çalışmak istediği yeri belirler ve çalışmaya başlar. Eğer aracı tamamlamadan ya da kaldırmadan başka bir araç ile çalışmak isterse öğretmeni çocuğa uyarıda bulunur. Çocuğa çalışmaya başladığı aracı tamamlaması veya kaldırması gerektiğini hatırlatır. Bu sayede çocuk yeni araç ile çalışmaya duyduğu hazzını, çalışmakta olduğu aracı tamamlayana veya kaldırına kadar ertelemiş olduğu görülmektedir. Zaman içerisinde bu beceri kalıcı hale gelir ve çocuk uyarıya ihtiyaç duymadan doyum erteleyebilme becerisini gösterebildiği gözlenmektedir.

5. Girişkenlik- Özgüven

Montessori felsefesi ile eğitim alan çocuklara hiçbir konuda baskı ve zorlama yapılmadığı gözlenmektedir. Sadece sınıflarda değil okulun kullanılan her alanı için çocukları özgüven gelişiminde desteklenmelidir. Örneğin; mutfakta yemek yemeğe hazırlanan çocuklar önce kollarını sıvar, elleri yıkar daha sonrasında sıraya girerek çorba kâselerini alıp masaya otururlar. Bazen çorba kâsesini düşürüp kıran çocuklar için öğretmenin korkma, kırılabilir önemli değil bakalım bir yerin kesilmiş mi dediği gözlenmektedir. Öğretmen bu süreçte çocukla birlikte dökülen çorbayı temizlediği görülmektedir. Verilen örnekte öz-düzenleme becerisini geliştirir ve çocuğun arkadaşlarının yanında özgüveninin sarsıcı tutumların önüne geçmiş olur. Çocukların hedefleri doğrultusunda çocuğun yaptığı çalışmalar, kişilik özelliklerine ve çalışma sonucunda ortaya ürüne göre eleştirilmemektedir. Olumsuz olarak yapılan eleştiriler çocukların özgüvenini yaktığı ve psikolojik dayanıklılığını olumsuz etkilediği gözlenmektedir.

6. Sosyal Yeterlilik

Sosyal yeterliliğin oluşturulabilmesi için sosyal becerin geliştirilmesi önemli olduğu gözlenmektedir. Sosyal becerilerin gelişiminde çocuktan istenen sağlıklı iletişim kurabilmesidir. Sağlıklı bir iletişimde çocuğun kendini tanıtabilmesi, başkalarını tanıtabilmesi, soru sorabilmesi, dinlemesi, teşekkür edip özür dilemesi gibi becerilerin gelişimi gerekmektedir.

Oyun sınıfında oyun oynayan çocuklar ile ilgili paylaşma becerisinin nasıl işlevsel hale dönüştüğü gözlenmektedir. Oyun sınıfında oynayan bir öğrenci için arkadaşının oyuncuğunu elinden alacağı algısı olumsuz bir durum yaşanması için yeterlidir. Bu durumun önüne geçmek için öğretmen “oyuncaklara ve arkadaşına zarar vermiyorum, oyuncakları paylaşarak oynuyorum” yönergesini sınıfa ilk girildiğinde hatırlattığı gözlenmiştir.

Sosyal yeterliliklerini güçlendiren özgüven, farkındalık, iletişim, empati gibi becerilerin oyun sınıfında çocuklar birbiri ile etkileşim sürecinde sıkça kullanıldığı görülmektedir. Paylaşma becerisini desteklemek adına çocuklar için oyuncak günleri belirlenmiştir. Oyuncak günlerinde çocuk çok sevdiği bir oyuncak (olumsuz etkileyebilecek oyuncaklar hariç) kuruma getirip arkadaşına gösterdiği gözlenmektedir. Eğer çocuk başka bir arkadaşının getirdiği oyuncak ile oynamak isterse kendi getirdiği oyuncak arkadaşıyla değiştirmesi gerektiği gözlenmektedir. Bu sayede zaman içerisinde sevdiği nesnelere paylaşmak çocuğa zor gelmemektedir. Örneğin, poğaça yapma etkinliğinde öğretmen sınıftaki çocuklara poğaça yapacaklarını söylediği ve her çocuğa bir görev verdiği gözlenmektedir. Kimi çocuklar hamur açarken kimi çocuklar malzemeleri hazırlarlar. Bu sayede çocuk bir grubun parçası olur, bu grupta kendisine verilen görevi yapar ve grup sorumluluğu kazanır. Tüm bu beceriler sosyal yeterlilik kazanabilmesi için çocuğun ihtiyaç duyduğu beceriler olduğu gözlenmektedir.

Görüleceği üzere Montessori felsefesinde eğitim göre çocukların sosyal yetkinlik becerileri desteklenmektedir. Sosyal yetkinliği yüksek olan çocukların psikolojik dayanıklılıkları sosyal yetkinliği düşük olan çocuklara göre daha yüksek olacağı için Montessori felsefesinde eğitim göre çocukların psikolojik dayanıklılıkları da daha yüksek olacaktır denilebilir.

7. Duygu Kontrolü

Duygu kontrolü çocukların sağlıklı iletişim kurabilmeleri, empati yapabilmeleri ve kişisel özelliklerini geliştirebilmeleri için önemli olduğu görülmektedir. Çocuğa kendi duygularını tanımasını ve kontrol edebilmesi yönünde fırsat tanınarak destek olunmaktadır. Montessori felsefesiyle verilen eğitimde çocuklara arkadaşını sevmeyi, arkadaşlarının canını acıtmaması gerektiğini, Montessori sınıflarında bulunan araçlara zarar vermemesi gerektiğini açıklamak için çocuğun empati yapması sağlanmaktadır. Örneğin, Montessori sınıfında yer alan tahta bir aracı arkadaşının yanağına vuran iki çocuğu gözlemlediğimde zarar gören çocuğa karşılık verip vermediği sorulunca “ ona zarar vermek istemedim” şeklinde bir cevap verdiği görülmektedir. Görüldüğü üzere kendisinin zarar görmesini istemeyen çocuk canının çok acıdığı anda bile karşısındaki çocukla empati yapıp onun zarar görmemesi için olumsuz bir davranışta bulunmadığı gözlenmiştir.

8. Akran İlişkileri

Montessori eğitiminde akran ilişkisinin çocuğun sosyalleşebilmesi için gerekli olduğu görülmektedir. Sosyal uyum sağlayan çocuklar akranlarından ihtiyaç duyduğu desteği alabildiği gözlenmektedir. Akran ilişkisi ile arkadaşlık kavramının ayırım noktasında arkadaşlık kurulan bir bağ ile güçlendirilmektedir. Birbirleri ile oyuncak paylaşımında bulunan çocuklar için arkadaşlık kavramını güçlendirdiğini fotoğrafta görmekteyiz. Fotoğrafta oyun sınıfında oyun oynayan çocuklar arasında gerçekleşen oyuncak paylaşımında sağlıklı bir ilişki için gereken becerileri yerine getiren çocuklar mutlu bir

şekilde oyunlarına devam etmektedir. Arkadaşlık ilişkisinin kurulabilmesi için iletişim, empati ve paylaşma becerilerinin koordineli bir şekilde uyumu gerekmektedir. Örneğin; çalışmasını bitirebilmenin verdiği mutluluğu arkadaşına sarılarak gösteren başka bir öğrencide arkadaşlık kavramının olumlu özellikleri görülmektedir. Arkadaşını sevme, kabul etme, işbirliği yapabilme gibi kişilik özelliklerinin bu aşamada desteklendiği görülmektedir. Belirlenen yönergeler doğrultusunda araç çalışmasını tamamlayan çocukların mutluluğu gözlenmektedir. Başarmanın verdiği his ile birlikte bir sonra aşamaya daha motive şekilde geçtikleri gözlenmiştir. Grup çalışması ile çocukların akran ilişkilerini güçlendirdikleri gözlenmektedir. Bu sayede çocuğun sosyal yeterlilik becerisini geliştirir ve toplum içerisinde kabul görür. Psikolojik dayanıklılığı yüksek olan çocukların sosyal yeterlilik sahibi olduğu görülmektedir.

9. Sosyal Problem Çözme Becerileri

Montessori felsefesinde çocuklara mümkün olduğunca temel öz-bakım becerilerini kendilerinin başarması beklenir. Bu sayede çocuğun bir birey farkındalığına ulaşması amaçlanır. Montessori felsefesinde verilen eğitimin sosyal problem çözme becerilerini desteklediğine dair bir başka örnek ise mutfak içerisindeki düzenin sağlanması sırasında gözlenebilir. Çocuklar yemek sonrasında sandalyelerini ters bir şekilde masanın üzerine koymalıdır. Tüm çocuklar bu görevi ilk seferde başarıyla tamamlayamaz. Yapamadıklarını öğretmenlerine ilettiklerinde öğretmenleri onları dinledikten sonra tekrar denemelerini ya da alternatif çözüm yolları bulmalarını ister. Bu sayede çocuğun karşılaştığı zorlukları aşabilmesi için istekli olması amaçlanır.

Sosyal problem çözme becerileri ile ilgili olarak Montessori sınıfında aracını toplarken tedirgin olan bir çocuk öğretmenine aracını toplayamayacağını söylemiştir bu süre süre içinde ağlamaya başlamıştır. Bunu gören akranı çocuğun yanına giderek sen araçları nasıl topladın gerektiğini biliyorsun, istersen ben sana yardımcı olabilirim diyerek arkadaşına destek olduğu gözlenmiştir.

Başka bir örnekte ise uyku saatinde pijamasını arayan bir çocuğun kendi pijamasını bulamadığı için olumsuz davranış sergilediği ve ağladığı görülmektedir. Bu durumu gören arkadaşı çocuğa yardım edebileceğini söyler ve pijamayı aramalarına rağmen bulamazlar. Sonrasında yardım etmek isteyen çocuğun arkadaşına pijamasını ödünç olarak verdiği gözlenmiştir. Bu sayede oluşabilecek olumsuz durumun akran desteği önlenmiş görülmektedir. Kendi problemini kendisi çözebilen çocukların süreç içerisinde psikolojik dayanıklılıklarının yüksek olduğu gözlenmiştir.

10. Mutluluk ve İyimserlik

Çocuk sahip olduğu enerjiyi mümkün olduğunca karşılaştığı sorunu çözmek için kullandığı görülmektedir. Örneğin çocuk yaptığı hataları gizlemek yerine bu hataları belirtip yardım isteme eğilimi göstermektedir. Enerjisini yaptığı hataya bahane üretmeye harcamak yerine hatadan ders çıkarmak ve hatanın yarattığı olumsuzlukları

çözmek için kullanmaktadır. Yaşanılan durumlar karşısında iyimser davranışından vazgeçmeyen çocukların çözüm üretme sürecinde daha aktif oldukları görülmektedir. Mutlu olan ve etrafını mutlu eden çocukların sosyal yeterliliklerinin de yüksek olduğu gözlenmektedir. Mutlu çocuklar yetiştirebilmek oldukça zor bir iştir çünkü mutluluk kişiseldir ve çok fazla değişkene bağlıdır. Mutluluğun birçok tanımı olsa da bireylerin yaşamdaki beklentilerinin karşılanması ve sahip oldukları olumlu duyguların birleşimi şeklinde tanımlanabilmektedir. Montessori felsefesinde verilen eğitimde çocuk beklentilerini tek başına karşılamaya yönlendirilmektedir. Bu bağlamda çocuk isteklerini kendi yapabileceğini düşündüğü hedefler üzerine inşa eder. Çocuk gerektiğini düşündüğünde hedefine ulaşmak için yardım alır. Başarısızlıklarından ders çıkarır, başarılarından haz alır ve özgüven kazanır. Kısaca çocuk hayattan doyum alır ve olumlu duygular taşır. Bu çocuğun psikolojik dayanıklılığı mutsuz çocuklara göre daha yüksek olduğu gözlenmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Topbaş'a (2018: 44) göre günümüzde anne-baba eğitimi olmadan çocuğun almış olduğu eğitim yetersiz kalmaktadır. Montessori eğitim felsefesinde çocuğun kendi ihtiyaçlarını karşılayabildiği bir çevrede istenen seyirci değil oyuncu olmasıdır. Ebeveyn ve eğitimciler olarak çocuğa gereksinimi kadar yardım etmelidir. Çocuğun üstesinden gelebileceğine inandığımız durumlar dışında çocuğa müdahalede bulunmamalıyız. Çocuk eğitiminde Montessori eğitim felsefesi temel alındığında çocuk kendi doğasını yaşadığımız doğaya aktarması daha sağlıklı olacaktır. Bu şekilde kendisiyle ve çevresiyle sağlıklı iletişim kurabilir, özgüveni yüksek ve mutlu bir birey olabilmenin ilk adımlarını atmış olur (Topbaş, 2018: 46). Montessori yöntemi çocuğun içerisinde gizlenmiş olan iyi- doğru bireye ulaşmayı amaçlamaktadır. Bunu toplum normlarına göre değil, çocuğun bize gösterdiği bağlamda toplum kurallarını iyileştirmeyi amaçlar. Günümüzde toplumun ihtiyaç duyduğu sevgi ve saygı kavramları çocukları taklit edebilen yetişkinler tarafından yeniden kullanılacaktır (Topbaş, 2018: 38). Psikolojik dayanıklılık bireylerin karşılaştıkları zorlukları aşabilmeleri için gösterdikleri becerilerin tümüne denir. Psikolojik dayanıklılık öncelikle bireyin karşılaştığı zorluğu aşabilmesi ve sonrasında başarılı bir şekilde devam ettirebilmesi olarak iki şekilde incelenmektedir. Koruyucu ve risk faktörlerinden etkisine maruz kalan çocuğun psikolojik dayanıklılığı karşılaştığı güçlük arttıkça bireyi güçlendirebilir veya güçsüzleştirir (Kavi ve Karakale, 2018: 72). Aktan ve Önder'e (2018) göre çocukluk dönemlerinde psikolojik dayanıklılık üzerine yapılan araştırmalar çocukların akran ilişkileri, öz-düzenleme, duygu kontrolü, sosyal problem çözme ve doyum erteleyebilme gibi becerilerin psikolojik dayanıklılığı desteklediği gözlenmiştir. Hayat standartlarımızı belirleyen psikolojik dayanıklılık için gelişimimizi destekleyen insani becerilerimizin zarar görmemesi önem taşımaktadır (Aktan ve Önder, 2018: 26). Duygusal açıdan; öz-güvenli, kendisine ve çevresine saygı duyan, kendini olduğu gibi kabul eden, duygularını kontrol eden ve kolay adapte olabilen pozitif bireylerdir.

Bilişsel açıdan; kendine hedef koyabilen, koyduğu hedefe nasıl ulaşacağını belirleyebilen, başarı odaklı ve azimli bireylerdir. Nietzsche'nin de dediği gibi "beni yok etmeyen şey beni güçlü kılar" sözünden yola çıkılarak bireyin yaşanılan güçlükler için pes etmesini değil savaşıp verdiği mücadeleyi kazanmasını desteklemeliyiz. Kazanılan savaş kişinin kendisiyle olan savaşıdır. Verilen mücadele kişinin psikolojik yönden güçlü olabilmesi adınadır.

MEB çocuklarda çağın gerekliliklerini karşılaması adına 2002 yılında Okul Öncesi Eğitim Programını değiştirmiş ve 4 yıllık test sürecinden sonra 2006 yılında uygulama başlamıştır. MEB 2006 Okul Öncesi Eğitim Programında çocukların sosyal problem çözme, iletişim, analitik düşünme, sorumluluk, yaratıcılık ve çevre farkındalığı gibi becerilerin gelişimini göz önünde bulundurmıştır (Temel,2016:144). Söz edilen becerilerin Montessori eğitim yaklaşımında materyaller ile desteklenerek kazandırıldığı görülmektedir. Araştırma sonuçları göz önüne alındığında MEB 2006 Okul Öncesi Eğitim Programının Montessori felsefesine göre uyarlanması ve montessori materyallerinin Okul Öncesi Eğitim Programına dâhil edilmesi çocukların gelişimlerinin destekleyeceği öngörülmüştür (Temel, 2016:144).

Alan yazında hedef odaklı, sosyal problem çözme becerilerine sahip, bağımsız ve özgür çocuklar psikolojik olarak güçlü bireylerdir. Ayrıca kültürel faktörler de psikolojik dayanıklılığı etkileyen etmenlerden biridir. Psikolojik dayanıklılık bölgeye ve kültüre göre değişim göstermektedir. Bu araştırmayı yorumlarken bu çalışmanın Nevşehir Bölgesinde bir anaokulu üzerinden yapıldığı göz önüne alınmalıdır. Ek olarak benzer yaş gruplarıyla yapılacak olan ileriki yıllardaki diğer çalışmaların literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmada elde edilen sonuçlara göre Montessori felsefesi ile eğitim alan çocukların belirlenen alt başlıklara göre psikolojik dayanıklılıklarının yüksek olduğu görülmektedir.

Montessori Felsefesi İle Eğitim Alan 24-72 Ay Arası Çocukların Psikolojik Dayanıklılıklarının İncelenmesi

Kaynakça

- Akfirat-Önalın, F. (2006), Sosyal Yeterlilik, Sosyal Beceri ve Yaratıcı Drama, *Sosyal Beceri ve Yaratıcılık Dergisi*, (1) 1, 39-58.
- Aktan, Ş.B. ve Önder, A. (2018), Okul Öncesi Dönemde Psikolojik Dayanıklılık, *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, (4) 2, 20-30.
- Arı, M. ve Yaban, E., H. (2012), 9-11 Yaşındaki Çocukların Sosyal Problem Çözme Becerilerinde Cinsiyet ve Yaş Farklılıkları. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, (30) 164, 188- 203.
- Arslan, G. (2015), Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği'nin (ÇGPSÖ-12) Psikometrik Özellikleri: Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması, *Ege Eğitim Dergisi*, (16) 1, 1-12.
- Arslan, H. (2018), Psikolojik Danışmanların Mutluluk, Psikolojik Sağlık ve Bağımlılık Durumları Arasındaki İlişkiler, *Sağlık Bilimlerinde Eğitim Dergisi*, Sayı: 1, 17-35.
- Aydın, M. ve Egemberdiyeva, A. (2018), Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık Düzeylerinin İncelenmesi, *Türkiye Eğitim Dergisi*, (3) 1, 37-53.
- Bandura, A. (1999), Social Cognitive Theory: An Agentic Perspective, *Asian Journal Of Social Psychology*, 2 (1), 1- 41.
- Baynham, H. J. (2016), *Çocuğun Ayak İzinden*. İstanbul: Optimist Yayınevi.
- Demir, S. (2018), *Bütün Dünya 2000*, Başkent Üniversitesi Kültür Yayını, Sayı: 2018/5, 143-146.
- Durakoğlu, A. (2010), *Maria Montessori'ye Göre Çocuğun Doğası ve Eğitimi*, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:16, 133-145.
- Çiltaş, A. (2011), Eğitimde Öz-Düzenleme Öğretiminin Önemi Üzerine Bir Çalışma, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl:3, Sayı: 5, 1-11.
- Eraslan, Y. (2008), Psikolojik Sağlık. Marmara Eğitim Kurumları, *Rehberlik Danışma Merkezi Kültür Yayını*, Sayı: 11, 22-26.
- Genç, S., Z. ve Kalafat, T. (2010), Öğretmen Adaylarının Empatik Becerileri ile Problem Çözme Becerileri, *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, Cilt:3, Sayı:2, 135-147.
- Günalp, A. (2007), *Farklı Anne Baba Tutumlarının Okulöncesi Eğitim Çağındaki Özgüven Duygusunun Gelişimine Etkisi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2007.
- Hefferon, K. ve Boniwell, I. (2018), *Pozitif Psikoloji Kuram, Araştırma ve Uygulamalar*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Kavi, E. ve Karakale, B. (2018), Çalışan Psikolojisi Açısından Psikolojik Dayanıklılık, *Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 7 (7), 55-77, Doi: 10.31199/hakisderg.391826.
- Keskin, T. (2015), *Montessori Yöntemiyle Kendine Güvenen Çocuk Nasıl Yetiştirilir*, Ankara: Tutku Yayınevi.
- Korkmaz, E. (2015), *Montessori Metodu*. İstanbul: Siyam Kitap.
- Lillard- Stoll, A. (2018), *Montessori Dehanın Ardındaki Bilim*, İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Montessori. M. (2016), *Çocuğunuz Hakkında Bilmeniz Gerekenler*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Öz, F. ve Yılmaz Bahadır, E. (2009), Ruh Sağlığının Korunmasında Önemli bir Kavram: Psikolojik Sağlık, *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 16 (3),82-89.

Shute, N. (2002), Madam Montessori, EBSCO ISSN: 0037-7333 Accession Number: 7238809, Smithsonian, (33) 6, 70-75.

Sapmaz, F. ve Doğan, T. (2012), Mutluluk ve Yaşam Doyumunun Yordayıcısı Olarak İyimserlik, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (3), 63-69.

Ülker Tümlü, G. ve Receptoğlu, E. (2013), Üniversite Akademik Personelinin Psikolojik Dayanıklılık ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3 (3), 205-213, DOI: 10,5961/jhes.2013.078.

Temel, F. (Ed.). (2016), *Erken Çocukluk Eğitiminde Yaklaşımlar ve Programlar*, Ankara: Vize Yayıncılık.

Topbaş, E. (2018), *Montessori Yöntemiyle Çocuk Eğitimi*. Ankara: Panama Yayıncılık.

İnternet Kaynakları

Şahin, İ. (2018), *Psikolojik Sağlamlık*, <http://mozartcultures.com/psikolojik-saglamlik/>, (Erişim Tarihi: 08.12.2019).

Seligman, M. (2004), *Martin Seligman'dan Pozitif Psikoloji*, https://www.ted.com/talks/martin_seligman_the_new_era_of_positive_psychology?language=tr, (Erişim Tarihi: 06.12.2019).

Davranış Bilimleri Enstitüsü, (2016), *Zevki Erteleme Becerisi Testi Marshmallow Testi Nedir*, <https://www.dbe.com.tr/Cocukvegenc/tr/news/zevki-erteleme-becerisi-testi-marshmallow-testi-nedir/>, (Erişim Tarihi: 05.12.2019).